

เทศน์อบรมคณะนักเรียนโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร

เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๖

อ่านหนังสือธรรมะแล้วชุ่มเย็น

หนังสือนี้สำหรับแจกนะ ท่านผู้ใดยังไม่เคยได้รับก็รับไปได้เลย หนังสือนี้สำหรับแจกทานล้วนๆ ผู้ใดยังไม่เคยได้รับก็เอาไปได้ ชนิดละหนึ่งเล่ม พวกกันเอาไปอ่านหนังสือมันเกิดประโยชน์ หนังสือธรรมะนี้อ่านไม่เหมือนหนังสือทางโลก ต่างกันมาก เพราะเราก็เคยอ่านหนังสือทั้งทางโลกทางธรรมละเคล้ากันไปหมด แต่ผลทางด้านธรรมะ ตั้งแต่เริ่มแรกอ่านธรรมะก็ชุ่มเย็นไปแล้ว ทางโลกก็อ่านทางธรรมก็อ่าน ทางโลกมันมีฉากหลังของมัน เหมือนปลาकिनเบ็ด เหยื่ออยู่ปลายเบ็ด แต่เบ็ดอยู่ในเหยื่อ อ่านหนังสือทางโลกเป็นอย่างนั้น มันมีอะไรแทรก ๆ ถ้าอ่านธรรมะนี้ชุ่มเย็นไปเรื่อย ๆ ทำให้จิตใจสงบเย็น

แล้วสะดุดเรื่อย ๆ นะ อ่านไปทำให้เอะใจเรื่อย นี่เราไม่เป็นอย่างนั้น แต่ธรรมะท่านว่าอย่างนั้น ก็เราเป็นอย่างนี้ คำว่าเราเป็นอย่างนี้คือเราผิด มันสะดุด ๆ ใจเรื่อย ๆ ไป อ่านไปสะดุดใจเรื่อยไป มันได้คตินะ สะดุดใจตรงไหนก็พยายามแก้ไปเรื่อย ๆ นี่ที่อยู่จนกระทั่งเป็นหลวงตาทุกวันนี้ ก็เพราะหนังสือนี้เองไม่ใช่เพราะอะไร

ตั้งแต่เริ่มบวชอ่านหนังสือธรรมะมีแต่ข้อตำหนิตัวเราเอง ๆ หนังสือท่านว่าอย่างนั้น ธรรมะท่านว่าอย่างนั้น ตัวเราเองผิดไปอย่างนี้ ๆ อ่านหนังสือที่ไรตำหนิเจ้าของเข้าไปเรื่อย ๆ หนังสือชี้เข้ามาตรงนี้ เหมือนอย่างนั้นนะ เอ้ นี่เราผิดอย่างนั้นเราผิดอย่างนี้ ก็พยายามแก้เรื่อย แก้ไขเรื่อย

บทเวลาเรียนหนังสือจริง ๆ เรียนชั้นเรียนภูมิไปอ่านพุทธประวัติละชิ มันสะดุดเอาอย่างแรงเลยนะ อ่านพุทธประวัติ เวลาพระพุทธรเจ้าเสด็จออกทรงผนวชก็ โอ๊ย สลดสังเวช น่าสงสาร ไม่มีใครทำได้เหมือนพระองค์ เสด็จออกไปแล้วทรงบำเพ็ญเพียรกระทำทุกกรกิริยา ทุกข์แสนสาหัส สลบถึงสามหน อันนี้ก็ทำให้น้ำตาร่วง สงสารพระพุทธรเจ้า นี่ก็ถึงใจนะ น้ำตาร่วงมันถึงใจ พออ่านไปถึงบทที่ท่านตรัสรู้ธรรมแดนพันทุกข์อัศจรรย์แล้วก็เอาอีกแหละ น้ำตาร่วงอัศจรรย์ท่าน ความอัศจรรย์ทั้งสองอย่างนี้เข้าฝังใจ ทั้งความสงสารท่าน ทั้งความอัศจรรย์ที่ท่านตรัสรู้เข้าฝังใจ นี่จากหนังสือนะ อ่านหนังสือแล้วมันเข้าภายใน

จากนั้นก็อ่านประวัติของพระสาวกทั้งหลาย พระสาวกที่เป็นกษัตริย์เสด็จออกทรงผนวชมีเยอะ องค์ไหนเสด็จออกไปแล้วหายเจียบ ๆ เข้าป่า ๆ ไม่เคยสนใจกับสกุลบ้านเรือนอะไร เศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้า ใครออกไปก็แบบเดียวกัน ๆ ไม่เคยสนใจกับสกุล อดอยากขาดแคลนอะไรไม่สนใจมองดูข้างหลังเลย บุคหน้าเรื่อยไป นี่เรียกว่า

สาวกประวัติ ประวัติของพระสาวกท่าน อ่านประวัติองค์ไหนก็แหม วางไม่ลง มันทำให้อะไรพูดไม่ถูกอยู่ภายใน อัจฉริยะท่าน

ความบึกบึนท่านบึกบึนจริง ๆ ทุกข์ยากลำบากขนาดไหน ไม่เคยสนใจในความทุกข์ยากลำบาก พอที่จะคิดย้อนหลังไปถึงความสมบูรณ์พูนผลในความเป็นฆราวาสของท่าน มีแต่บุก ๆ ข้างหน้าเรื่อย ๆ จนได้ตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ขึ้นมาเรื่อย ๆ องค์ไหนบวชแล้วก็เข้าป่า ๆ หายเงียบ ๆ นี่ในประวัติเป็นอย่างนั้น ในตำราท่านบอกไว้

นี่หลักของศาสนา หลักของพระ งานของพระ ท่านชี้แจงแสดงไว้เรียบร้อย การดำเนินของพระ พอบวชแล้วเข้าป่าหายเงียบ ชี้งานให้ ชี้สถานที่ทำงานให้ ชี้งานก็ขึ้นตั้งแต่ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เรื่อยไป นี่งาน งานนี้งานทำยากลำบากมาก มอบงานนี้ให้ โลกติดอันนี้ พุดง่าย ๆ จึงมอบงานนี้ให้ไปคลี่คลายขยายออกให้เห็นตามความจริงของมัน

สถานที่ทำงานด้วยความสะดวกคือที่เช่นไร ก็รุกขมุลเสนาสน์ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา, ตตฺถ เต ยาวซีวิ อสุสาโห กรณฺเณ โย บรรพชาอุปสมบทแล้ว ให้ท่านทั้งหลายไปอยู่ตามรุกขมุล คือร่มไม้ ในป่าในเขาตามถ้ำ เงื่อมผา ป่าช้าป่ารกชัฏ ที่แจ้งลอมฟาง แล้วจงทำความอุตสาหุ่พยายามอยู่ตลอดชีวิตเถิด นี่บที่สุดท้ายบอกให้ทำความอุตสาหุ่พยายามอยู่ตลอดชีวิตเถิด ปิณฺฑิยาโลปโกชนฺ์ ก็เหมือนกัน อาศัยปลีแข่งเจ้าของบิณฑบาตมาฉันพอยังอัฐภาพให้เป็นไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น พวกผ้าก็ผ้าบังสุกุล เที่ยวหาเก็บเอาที่เขาทอดทิ้งไว้ในที่ต่าง ๆ ตามถนนหนทางและป่าช้า ไปชักบังสุกุลมาซักเย็บปะติดปะต่อกัน ทำเป็นสบง จีวร สังฆาฏิ

นี่หลักธรรมชาติแท้มาดั้งเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในอนุศาสน์ ๘ สำหรับพระบวชใหม่ พวกยานี้ก็มีแต่ฉันทองด้วยน้ำมูตร น้ำมูตรคืออะไร น้ำเยียนั้น ไม่มียาแต่ก่อน แล้วก็ไม่มีปรากฏว่าพระองค์ไหนท่านเสาะแสวงหาหรือยุ่งวุ่นวายกับหยูกกับยา ตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมา ยาอันนี้แหละพอบำบัด พุดง่าย ๆ ว่าพอบำบัดเท่านั้น แต่หลักใหญ่ของท่าน อริยสัจกับโรคนี้นั้นพันกันเลยนะ ไม่ได้ห่างเหินจากกัน อริยสัจ ทุกข์ สมุทัย ความทุกข์เกิดขึ้น บีบบังคับร่างกายและจิตใจ เป็นสาเหตุมาจากอะไร ๆ นี่ท่านย้อนพิจารณาให้รู้ ถ้าหายก็หายด้วยธรรมโอสธไปเสีย ธรรมโอสธแก้หายไม่หายก็ตายเท่านั้น อริยสัจก็ตายได้นี่ มรณมุขิ ทุกฺขิ นั้นว่าไงอริยสัจ ชราปี ทุกฺขา มรณมุขิ ทุกฺขิ อริยสัจจํ ลงในอริยสัจ ท่านไม่ตื่นตื่นนี่นะ

พวกเรามันพวกตื่นตื่น อะไรตื่นไปหมดพวกบ้า เป็นอย่างนั้น หากคนหมดทั้งแผ่นดินนี้ หากคนตีไม่ได้มีแต่คนบ้าทั้งนั้น บ้าตื่นนั้น บ้าตื่นนี้ ไม่มีเวลาหายตื่นนะ มันแปลกมนุษย์เรานี้ ตื่นไม่มีเวลาหาย หลับก็ตื่น ตื่นนอนขึ้นมาแล้วก็ตื่น เวลาไหนตื่น

อริยาบถไหนตื่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย มองเห็น สัมผัสสัมผัสอะไรตื่นทั้งนั้น ๆ ตื่นไม่รู้ตัว ๆ พวกนี้หลับไม่ตื่น เป็นอย่างนั้น เอาเทียบ สรรณ คัจฉามิ ของพวกเรามาใส่กันซิ

พระพุทธเจ้าไม่ตื่นอะไร แม้แต่เขาจ้างคนมาตำพระพุทธเจ้า พระนางมาคัณฐีย์จ้างคนมาตำพระพุทธเจ้า คนใส่บาตร พระพุทธเจ้าทรงบิณฑบาตเดินไปนี้จ้างคนมาตำ ดักหน้าดักหลัง "ไอ้อัฐ ไอ้ลา ไอ้หัวโล้น เป็นคนขอทาน" ท่านเสด็จไปเฉยสบาย ทางโน้นจ้างคนมาตำ ไม่มีใครมาตำก็ไปจ้างให้เขามาตำ นั่นก็บ้าตัวหนึ่งนะไปจ้างให้เขามาตำ ตำตัวเองไม่ตำ จ้างคนไปตำคนอื่น ถ้าหากเป็นเรารับเงินนี้ ได้เงินแล้วเราจะกลับมาตำนางคัณฐีย์ให้มันหลงทิศไปโน่น รุมกันมาตำ "มึงเป็นบ้าหรือ ถึงไปหาจ้างเขามาตำคน เงินเอาไว้อื้อซนหมกมิดไม่ตีหรือ" จะว่านั้นนะ ถ้าเป็นเราไปรับเงินแล้วจะกลับมาตำมันเลย

พระอานนท้อิดหนาระอาใจ แล้วทูลขอให้พระพุทธเจ้าพาไปสถานที่อื่น ไปอยู่ที่อื่น ไปอยู่ที่ไหนอานนท์ ไปอยู่เมืองโน้น ถ้าหากว่าเมืองโน้นเขาตำอย่างนี้แล้วจะว่ายังไงจะไปเมืองไหน ก็ไปเมืองโน้น แล้วเมืองโน้นเขาตำแล้วว่าไง สุดท้ายโลกแคบไปเลย ไปที่ไหนถูกเขาตำจะว่าไง เพราะเมืองไหนมันก็มีกิเลสประเภทตำ ประเภทตี ประเภทตำได้เหมือนกันหมด ท่านก็เลยยก อหิ นาโคว สงคาเม จาปาโต ปติตฺ สริ เราต้องทำเหมือนช้าง คือแต่ก่อนเขารบกันนี้รบด้วยช้าง เอาช้างเป็นเครื่องพาหนะรบ เราต้องทำตัวให้เป็นช้างเข้าสู่สงคราม ไม่พรั่นพริ้งหวั่นไหวต่อลูกศร ฟิงนะลูกศรไม่ค่อยมีป็นผาหน้าไม้อะไร ที่มาจากที่ต่าง ๆ เขาทิ่มเข้ามาแทงเข้ามา ยิ่งเข้ามาไม่มีสะทกสะท้าน หวังแต่จะชนะอย่างเดียวเท่านั้น ต้องทำตัวให้เป็นอย่างนั้น ท่านว่านั้น

หวั่นไหวอะไรกับโลกธรรม เอส ธมฺโม สนนฺตโน สิ่งเหล่านี้มีมาดั้งเดิมพร้อมกับโลกสมมุติ จะไปลบไปล้างให้มันหายจากโลกไปได้ไง เมื่อไม่ลบล้างสมมุติ หูเรามีตาเรามี เราเลือกเฟ้นเอาซิ เขาดูเขาตำว่าไง ใจของเรามันเป็นยังไง มันยินดียินร้ายกับคำดูคำตำเขาไหม มันยินดียินร้ายในความสรรเสริญเยินยอเขาไหม ถ้าเรายังตื่นอยู่ในทั้งสองอย่างนี้แล้ว ก็แสดงว่าเรานี้บกพร่อง แน่ะ พวกเขาดูเขาตำเขาชมเชย ไม่ใช่ผู้บกพร่อง ผู้หลงไปตามเขาตัวเองต่างหากเป็นผู้บกพร่อง นั่นท่านว่า เขาสรรเสริญเรายินดีพอเขานินทาก็เสียใจ นี่เป็นความบกพร่องของเราเอง เราตื่นเราไม่สมบูรณ์ ท่านสอนย้อนเข้ามานี้แหละ เพราะฉะนั้นต้องดูโลกธรรม ดูหัวใจเจ้าของเป็นโลกธรรมสำคัญ โลกธรรมอันนั้นภายนอก ได้มาเสียไป มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข ทุกข์

สิ่งเหล่านี้มันมีประจำโลก ตัวของเราเองเราเรียนโลกธรรมรอบใหม่ โลกธรรมแปดรอบใหม่ ถ้ารอบ ได้มาก็ไม่เสียใจ หายไปก็ไม่เสียใจ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อม

ยศ ไม่เสียใจทั้งได้มาทั้งเสื่อมไป ให้รู้เท่าทันมัน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของเกิดได้ เกิดได้ ต้องดับได้ มีมาได้ต้องมีไปได้นั้น ท่านสอนเข้ามาให้รู้โลกธรรมภายในใจ ไม่ตื่นเต้น สุขทุกข์มันสุขตรงไหนทุกข์ตรงไหน ก็ให้รู้ตามความเป็นจริงของมัน ไม่ตื่นเต้น แน่ ท่านสอนไว้อย่างนี้ สอนพระอานนท์ นี้พูดถึงเรื่องพระพุทธเจ้า ท่านทรงดำเนินท่านไม่ทรงหวั่นไหวอะไร พระสาวกทั้งหลายก็เหมือนกันดำเนินตามพระพุทธเจ้า เช่นอย่างพระบางองค์ไปอยู่ในที่ต่าง ๆ เพราะเขาไม่ค่อยรู้ศาสนา นี้ ศาสนาพระพุทธเจ้าเราพึ่งแผ่กระจายออกไป ที่นี้เวลาออกไปใหม่ๆ ก็ถูกเขาตำเขาว่าเขาดำหนดิเตียนศาสนาเป็น อย่างนั้น ศาสนาเป็นอย่างนี้ บางองค์ท่านก็มา ภาษาของเราเรียกว่าชั้นอาสาไปเลย เขาจะตำเท่าไรก็ให้ตำ เขาจะว่าอะไรก็ให้ว่า พระพุทธเจ้าก็ชั๊ก คือฝึกซ้อมความเข้าใจ ถ้าเขาวางั้น จะตอบว่าไง ตอบว่าอย่างนั้น ๆ ตอบเป็นธรรม ๆ เอ้อเอาไป ไปเถอะตถาคตเห็นด้วย ถ้าตอบไม่เป็นธรรมก็แสดงว่าเราบกพร่อง ยังไปไม่ได้คือออกสงครามไม่ได้ พุดง่าย ๆ ถ้าองค์ไหนเช่นอย่างเขามาตำ ตำดีกว่าเขาดี แน่คนนี้แก้ดีนะ ถ้าเขาตีดีกว่า เขามา ว่าอีกแหละ ถ้าเขามา ไม่เป็นไร เขาก็ตายได้เราก็ตายได้ เราตายวันนี้เขาก็ตายวันหลัง แน่ท่านไปอย่างนั้นเสีย เอ้อ เอ้าไปได้องค์นี้

มองดูโลกต้องมองไปตามความเป็นจริง ท่านสอน อย่าไปมองดูคำสรรเสริญคำนิินทา ความพองขึ้นยุบลงเหล่านี้ เราจะเป็นคนพองขึ้นยุบลงอยู่ตลอดเวลาหาความแน่นอนไม่ได้ ต้องดูให้สม่ำเสมอ พิจารณาใจของเราให้สม่ำเสมอ อะไรสำคัญอยู่ที่ใจ ผู้รับสัมผัสสะท่านว่า เวลาสิ่งนั้นผ่านเข้ามาทางตา ทางหู จมูก ลิ้น กาย เป็นยังงี้มีความยินดียินร้ายอะไรบ้าง เราต้องดูความเคลื่อนไหวของใจ เวลารับทราบมาแล้ว มันจะสร้างเหตุการณ์อย่างไรขึ้นมาในหัวใจเรา มันสร้างเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นมา แก้เหตุการณ์อันนี้ด้วยสติปัญญาให้ทันทั่วทั้งที่ นั้นพระพุทธเจ้าท่านสอน สาวกที่ไปประกาศพระศาสนามีเยอะ

เรื่องประกาศพระศาสนา แต่ก่อนเป็นข้าศึกมากมาย ถูกเขาฆ่าเขาฟันเขายิงหลายด้านหลายทาง เพราะพวกลัทธิต่าง ๆ มันฝังมาตั้งกัปตั้งกัลป์ มีลัทธิน้อยเมื่อไร เขาก็ว่าของเขาเก่ง ๆ เราผ่านไปได้ถูกฆ่าถูกฟัน ตามตำราท่านแสดงไว้อย่างนั้น ลำบากหนาศาสนาที่จะก้าวมาสู่เมืองไทยเรา นี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นของแท้ของจริง คนมันไม่แท้ไม่จริงนะซิ คนมันปลอม ถ้าเป็นของจริงมันไม่ชอบ ของปลอมมันคว้ามบ ๆ อย่างทุกวันนี้เราก็กินกันอยู่แล้วนี้ ของจริงไม่ค่อยเอาแหละ ถ้าเป็นของปลอมแล้วยอมรับกันทันที ๆ โน้นอยู่ในท้องก็ยอมรับ พ่อแม่มันพายอมรับนี่ว่าไง ลูกมันจะค้ำที่ไหนมันอยู่ในท้อง พ่อแม่ยอมรับ ลูกมันก็ยอมรับ พ่อแม่พาไปลูกไป พ่อแม่พากราบ ลูกก็กราบ ลูกอยู่ในท้องว่าไง ยอมรับจนกราบ ลูกก็กราบ จะว่าไง

ของจริงเป็นของที่สัตว์โลกรับได้ยาก ของปลอมมันมีกำลังมากเกินไปกว่าที่เราจะใช้ความวิจิตร พิณีพิจารณาไปแล้วค่อยรับค่อยปิดนะ อันนั้นมันรุนแรง นี่รับเลย ๆ หายไปเลย ๆ หลบไม่ทันเพราะมันมารุนแรง มรสุมทางโลก มรสุมของกิเลส มันมาอย่างรุนแรง ทางสิ่งด้านทานคือด้านธรรมะนี่ไม่รุนแรง ไม่มีกำลังพอ มันก็ลัม ๆ เพราะฉะนั้นมันถึงมีแต่ความทุกข์ความทรมานเต็มบ้านเต็มเมือง ทั้ง ๆ ที่ต่างคนก็ต่างหาความสุข ความร่ำความรวยสวยงามทุกด้านทุกทาง พยายามเสริมกันให้เต็มที่เต็มฐาน สุดท้ายมันก็ไม่สมหวัง มีแต่เรื่องผิดหวัง ๆ ไปทั้งนั้น เพราะกิเลสไม่เคยสร้างความสมหวังให้ใคร สร้างแต่ความผิดหวัง ความสมหวังนี้ มันหวัง ๆ นี่ก็เป็นกิเลสพาหวังนี่นะ แล้วไม่สมหวังก็เป็นผลของความโง่ของตัวเอง มันไม่สมหวัง ๆ เพราะหลงกลของกิเลสเนาะ มันเป็นอย่างนั้น ลูกหลานให้พากันฟังนะ เวลาพูดธรรมะ

นี่เป็นธรรมะแล้วนะพูดเวลานี้ ให้พากันสร้างตัวให้ดี อย่าไปหาความหวังจากที่อื่นที่ใด ให้เอาความหวังจากการประพฤติดีประพฤติชอบของเรา อันนี้เป็นสิ่งที่จะให้สมหวัง ตัวของเราเป็นสมบัติอันล้ำค่าแล้ว หาได้อะไร ๆ ได้จากสมบัติอันนี้ทั้งนั้นแหละ ร่างกายสมบูรณ์บริบูรณ์แล้ว เราอยากได้อะไรเราสร้างเอา ถ้าเป็นความชอบธรรมแล้ว เย็น ๆ ถ้าเป็นความผิดธรรม โลกไม่ยอมรับแล้วสิ่งนั้นผิด สร้างไปเท่าไรแล้วก็เป๋นไฟเป็นไฟ ดีไม่ดีก็ติดคุกติดตะรางไป

เราต้องสร้างความสมหวังให้เราด้วยการทำตัวให้เป็นคนดี เรียนหนังสือที่ตั้งใจ เรียน ศึกษาเล่าเรียนจริง ๆ โครงการของเรามาเรียนหนังสือ เราเป็นนักเรียน โครงการนี้ตั้งไว้แล้ว พ่อแม่ก็ยอมรับแล้ว ว่าลูกไปโรงเรียน ส่งลูกเข้าโรงเรียนนั้นเข้าโรงเรียนนี้ พ่อแม่ยอมรับ วงศ์สกุลยอมรับ ใคร ๆ ก็ยอมรับหมดแล้วว่าเราเป็นนักเรียน โครงการของเราตั้งไว้อย่างนั้นแล้ว เราก็ต้องตั้งหน้าตั้งตาศึกษาเล่าเรียน เป็นความสัตย์ความจริง บังคับเจ้าของอย่าเร่ ๆ ร่อน ๆ เกลือกอล อันนี้มันสร้างความเสียหายให้คุณคนมามากต่อมากแล้ว เราอย่าให้มันเป็นในหัวใจของเราเอง

เราเวลานี้กำลังมีคุณค่า เริ่มแล้ว ถ้ารถก็เริ่มออกวิ่งถนนแล้ว ถ้าเป็นนักเรียนก็เริ่มจะออกสนามแล้ว ถ้าเป็นนักมวยก็เริ่มจะขึ้นเวทีแล้ว วิทยุขนาดนี้ จึงต้องเตรียมตัวของเราให้พร้อม เรียนก็เรียนให้ดี ความประพฤติเป็นพื้นฐานอันสำคัญ ไม่ว่าใครก็ตาม ความหนาความบางของคน สติปัญญาไม่สม่ำเสมอ กัน บางคนก็เรียนได้ง่าย จำได้ง่าย บางคนเรียนท่องบ่นสังขยายแทบเป็นแทบตายจำไม่ได้ก็มี มีมากอันนี้ แต่ความประพฤติให้เป็นพื้นฐานอันสำคัญ ความประพฤติตัวให้ดี

ความอดทน นี่อันหนึ่งเป็นสำคัญมากนะ อดทนต่อหน้าที่การงาน กิจการงานอะไร เช่นอย่างการศึกษาเล่าเรียนอย่างนี้ อดทนเรียน มันจำไม่ได้ก็เรียนจนกระทั่งจำได้

ตรงไหนเป็นสูตร ที่ครูให้ท่องเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ที่จะได้ขยายความข้างหน้า นี่เป็นหลักเกณฑ์เป็นสูตร ให้ท่องให้ได้ก่อน ถ้าท่องไม่ได้แล้ว จะเอาไปประกอบกิ่งก้านสาขา ดอกใบอะไร ให้เป็นต้นเป็นลำขึ้นมาไม่ได้ เราก็ต้องท่องตรงนี้ นี่เรียกว่าหลักสูตร ท่องให้ได้แล้วเวลาไปก็ ครูถามปั๊บมา ตอบได้ทันที เอาประกอบกันปั๊บ ได้ทันที เพราะเราเรียนมาหมด หยิบอันนั้นมาใส่อันนี้ หยิบอันนี้มาใส่อันนี้ เพราะอันนี้ก็เรียนมาแล้ว ๆ จำไว้แล้ว ๆ ครูบอกวิธีประกอบก็ประกอบปั๊บ ๆ เข้าได้เลย

นี่อันไหนก็เรียนไม่ได้ อันไหนก็เรียนไม่จำ อะไรก็ไม่ได้เรื่อง สิ่งประกอบก็ไม่ได้เรื่องอะไร ตกงกตก สอบไม่ทันเขาแหละคนอย่างนั้น เวลาศึกษาเล่าเรียนมีแต่เตร็ดเตร่เร่ร่อน อยู่เฉย ๆ อยู่คนเดียวไม่ได้ อยู่กับหนังสือก็อยู่ไม่ได้ ต้องไปอยู่กับหมู่กับเพื่อน ครั้นอยู่กับหมู่กับเพื่อน ไม่ใช่กับเพื่อนธรรมดา เพื่อนไม่ดีอีกเยอะ เวลานี้มีเยอะนะเด็กไม่ดี คบเพื่อนฝูงเข้าไปแล้วโกรโกลโสไปหมด การศึกษาเล่าเรียนเลยล้มละลายไปแหละ ไม่ได้เป็นหน้าเป็นหลัง แล้วสุดท้ายก็เสียคน เราไม่อยากเสียเราต้องรักษาตัวของเราให้ดี การคบค้าสมาคมกับเพื่อนกับฝูงให้ระมัดระวังให้ดี

แล้วการพนันขั้นต่อขอห้ามลูกหลาน บินทบาตอย่างขาดตัวเลยอย่าแตะเป็นอันขาดนะ เรื่องการพนันขั้นต่อเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดฉิบหายป่นปี้ ทั้งสมบัติเงินทองข้าวของ แม้จะได้มาเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ ด้วยการพนัน เงินจำนวนนี้แลเป็นเชื้อไฟที่จะเข้าไปเผาไหม้ในเงินจำนวนมากกว่านี้ และเผาตัวของเราให้เสียไปหมดไม่มีชิ้นดีเลย ก็คือเงินจำนวนที่หลอกลวงเรา มันเป็นเหยื่อล่ออันนี้ เพราะฉะนั้นเราจึงต้องระวังให้ดี จะได้มาเพราะการพนันก็หมื่นก็แสนบาทก็ตามอย่าไปยินดี นั่นแหละคือเชื้อไฟอันสำคัญที่จะมาเผาไหม้เรา ให้ระมัดระวัง

เราหาด้วยน้ำพักน้ำแรงของเรา ได้สตางค์หนึ่งสองสตางค์เราก็พอใจ นี่เป็นกำลังของเราเอง ไม่ใช่ได้มาด้วยการเสี่ยงอย่างนั้น อันนั้นเสี่ยงนะนั่น ได้มาคราวนี้ก็เสี่ยงมา แล้วเวลาจะไปก็ปั๊บเดียวหายเลยมองไม่ทัน นี่การพนันขั้นต่อนี้สำคัญมาก ขอพิณทบาตจากลูกหลานทุกคนเลยนะ ให้ขาดสะบั้นไปเลย อย่าให้สืบต่อ จะเสียคนแน่ ๆ ไม่สงสัย เรื่องการพนันขั้นต่อไม่ใช่ของดี พวกยาเสพติดก็ให้ระวัง อันนี้สำคัญมากมันมาหลายแง่หลายทางนะยาเสพติด ผสมผสมอันนั้นมาก็มี มาอย่างโดดเด่นก็ค้อยยังชั่วนะ มันมาแบบผสมผสมนี่ชี้ระวังยาก ครั้นติดแล้วพอรู้ตัวที่ไหนได้สายเกินไปแล้ว อันนี้ก็สำคัญมากให้พากันระมัดระวัง

แล้วให้ตั้งหน้าตั้งตาศึกษาเล่าเรียน เวลานี้เป็นเวลาเรียน ไม่ใช่เวลาเล่น เตรี็ดเตร่เร่ร่อน ก็มีในตารางสอนแล้วนี่ เวลาไหนเป็นเวลาเล่น เวลาไหนเป็นเวลาเรียน ก็เล่นตามนั้นเรียนตามนั้น ไม่ให้นอกขอบเขตกว่านั้นแล้วมันก็ดี ถ้าเลยเถิดนั้นซิ ส่วน

มากมักจะเลยเถิดนะ ว่าให้หยุดไม่หยุด ยังไม่ได้ให้เล่น เล่นก่อนแล้ว แล้วให้หยุดไม่ยอมหยุด อยู่ ๆ ก็ไปติดเครื่องไว้แล้วรดยังไม่ได้ออกจากอู่เลย มันไปติดเครื่องไว้ในอู่แล้วว๊าง พอดามหารถ รถไปไหน เอาออกมาถนนแล้ว อ้าว ทำไมติดเครื่องวิ่งแล้ว แล้วลองแล้ว มองไม่ทันนะถ้าเป็นสิ่งเสียหาย นี่เรามันพวกติดเครื่องก่อน พวกติดเครื่องก่อนยังไม่ถึงไหนแหละลองแล้ว ๆ ให้พากันระมัดระวัง อย่าสูบก่อนห้ามอย่าเลียอย่าเลอวิเศษวิโสยิ่งกว่าเหตุเบื้องต้นที่สร้างตัวยังไม่ดี แต่ต้องการเลิกไปเสียก่อนนี้ใช้ไม่ได้นะ

ต้องทำตัวให้ดีพยายามปรับปรุงตัวเองให้ดี เราอยู่ตามสภาพของเรา อย่าลืมน้ำมันตัว เห็นเขามีอะไรก็อยากมีกับเขา ฟุ้งเพื่อห่อหุ้มยานใช้ไม่ได้นะ เสียคน อันนี้ก็ทำให้เสียคนได้ ให้อยู่ตามสภาพของเรา ใครเกิดมาในโลกนี้ออกมาจากท้องแม่เหมือนกันหมด สิ่งเหล่านั้นมันค่อยเกิดค่อยมีทีหลัง มันจะเกิดมีมากมีน้อยก็อาศัยกันไปเท่านั้น ไม่ให้ไปตื่นไปเตนกับมัน ถ้าตื่นเตนกับมันแล้วก็ทำให้เยอหยิ่งจองหงอไปได้ แล้วเสียคนอีก มันหลายด้านหลายทาง ให้อูกลหลานพากันจำเอาไว้

กลับไปถึงบ้านถึงเรือนแล้ว ก็อย่าลืมน้ำพอน้ำแม่ งานการของพ่อของแม่ทำการงานอะไรให้รับช่วย อยู่ในฐานะเจ้าของที่ควรจะช่วยได้อะไรให้รับช่วยรับจัดรับทำให้มีเวลาเวลาเป็นการเป็นงาน อย่ามีแต่เวลาเวลาเล่น ครั้นเล่น ๆ ไปในทางเสียหายสำคัญมาก แล้วยิ่งเป็นวัยที่ไวไฟด้วยนะ ไวไฟเป็นยังไง ติดปั๊บ ๆ ไวไฟ ๆ เตี้ยวเสียแล้ว ๆ เลยกลายเป็นสำเพ็งไปแล้ว สำเพ็งผู้ชายก็มี สำเพ็งผู้หญิงก็มี เสียได้ด้วยกันทั้งนั้นแหละ ถ้าออกนอกเขตนอกแดนแห่งความดีงามแล้วเสียได้ทั้งหญิงทั้งชาย ผู้ชายจะเอาสิทธิพิเศษมาจากไหนพอจะไม่เสีย มันก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน ทำตัวให้เสียเสียได้เหมือนกัน จึงต้องระมัดระวัง

ให้เป็นผู้ดีด้วยกันทั้งหญิงทั้งชาย มาเรียนก็มีทั้งหญิงทั้งชาย ต้องฝึกตัวให้เป็นคนดีทั้งหญิงทั้งชาย แล้วเราก็จะได้นำความเจริญจากการศึกษาเล่าเรียนนี้ ไปประกอบหน้าที่การงานและส่วนรวม เช่นประเทศชาติบ้านเมือง ต้องเอาคนดีไปปกครองบ้านเมือง เอาคนเหลว ๆ ไหล ๆ แหก ๆ เหลว ๆ ไปใช้นี้ ทำลายบ้านเมืองหมดไม่มีอะไรเหลือ เข้าไปก็มีแต่เรื่องกอบเรื่องโกยเรื่องริดเรื่องไถ ไม่ใช่ความเห็นของประชาชน ไม่ใช่ความเห็นของบ้านของเมืองที่ยอมรับกัน มันเป็นความเห็นของโจรของมารที่เกิดจากคนไม่ดี แต่อาศัยมีโล่บังหน้าแล้วก็สนุกกลิ้งกัน ๆ อย่างนั้นใช้ไม่ได้นะ พากันจำกันไว้ นะลูกหลาน

เอาละเทศน์เท่านั้นแหละหลวงตาเหนื่อย